

Position paper

Gemeenten: partners in economisch herstel en maatschappelijke transitie

De Tweede Kamer heeft in juni drie overleggen over het Nationaal Groeifonds en de *Recovery & Resilience Facility*. Op 23 juni is er een technische briefing over het Groeifonds, op 30 juni volgen een rondetafelgesprek over het RRF en een wetgevingsoverleg over het Groeifonds.

Bij gemeenten komen alle transitie op economisch herstel, digitalisering, wonen en klimaat bij elkaar. En daarmee ook de fondsen die ter beschikking komen om tot een effectieve uitvoering te komen. Daarom is er één position paper opgesteld voor beide dossiers.

Met het opengaan van de maatschappij komt de focus steeds meer te liggen op duurzaam economisch herstel en het investeren in groene en digitale transitie om als Nederland sterker en toekomstgerichter uit de crisis te komen. De VNG, IPO en UvW hebben daar hun aanbod aan het nieuwe kabinet op geformuleerd: [krachtig groen herstel van Nederland](#) op de economie, klimaat, digitalisering en wonen.

Er komen verschillende fondsen beschikbaar voor duurzaam economisch herstel: Groeifonds, EU Recovery & Resilience Facility (RRF) en een nationaal herstelplan.

De Europese commissie heeft in de criteria van het RRF voorwaarden gesteld aan de besteding van de middelen: minimaal 37% moet bijdragen aan het realiseren van de Green Deal en minimaal 20% moet besteed worden aan de digitale transitie. De Europese Commissie ziet hier het liefst gecombineerde voorstellen in. Bovendien dienen de voorstellen in afstemming met lokale en regionale overheidslagen tot stand te komen.

Betrek alle medeoverheden

De VNG dringt er bij Kamer en regering op aan gemeenten bij de inzet van het geld uit deze fondsen en plannen nauw te betrekken, aangezien zij als eerste overheid en hun taken op onder meer arbeidsmarkt, mobiliteit, energie en wonen een natuurlijke partner van het rijk zijn en bijdragen aan de vereiste integrale aanpak van de investeringen en het herstel.

In de aangenomen [Kamermotie](#) van het lid Van Dijk c.s. van 26 mei 2021 wordt de regering verzocht het concept-Recovery & Resilience Plan (RRP) te consulteren met stakeholders, waaronder gemeenten. De motie is nog niet uitgevoerd vanwege het voornemen van het demissionaire kabinet dit over te laten aan het nieuwe kabinet.

De VNG benadrukt op dat decentrale overheden autonome medeoverheden zijn. Zij dienen direct bij de uitwerking van het RRP betrokken te worden. De gemeenten staan als partners klaar om samen met de regering en Kamer een sterk en stevig herstelplan op te stellen. Want consulteren is mooi, coproductie is beter. Het baart de VNG zorgen hoe de inzet van het Groeifonds, RRP en herstelplan worden voorbereid, in het bijzonder de wijze waarop wij en onze leden buiten de voorbereidingsprocessen worden gehouden. Om tot een optimale inzet van het geld te komen is het belangrijk dat decentrale overheden goed in de voorbereiding worden betrokken.

Wat betreft het RRP vraagt de VNG aan de Kamer om nu een start te maken met het opstellen daarvan. Door het Nederlandse RRP over de verkiezingen heen te tillen en over te laten aan de volgende regering loopt het RRP vertraging op. Nu de formatie meer tijd kost dan eerst was voorzien, loopt het helaas extra vertraging op en daarmee ook het herstel. Maatschappelijke organisaties, maar ook belangrijke adviseurs van de regering als Ed Nijpels en Klaas Knot hebben opgeroepen niet meer te wachten met het RRP en met de uitwerking hiervan te beginnen.

Energietransitie

Gemeenten hebben transitievisie Warmte opgesteld, plannen gemaakt in de wijken, meegeschreven aan de Regionale Energiestrategie (RES) en bijgedragen aan het Regionale Mobiliteitsplan. Eind 2018 heeft de VNG drie randvoorwaarden gesteld waaraan het Klimaatakkoord moet voldoen: de opgave moet haalbaar/betaalbaar zijn voor de samenleving, gemeenten hebben de juiste bevoegdheden nodig en gemeenten moeten in de uitvoeringslasten worden tegemoetgekomen. Geen van deze eisen is nog ingevuld, dit terwijl het belang dat dit wordt geregeld groot nu gemeenten vanaf 2022 meer richting uitvoering gaan. Het ROB advies 'Van Parijs naar praktijk' Bestuur (ROB) toont aan dat de gemeentelijke lasten voor uitvoering van het Klimaatakkoord in 2022 alleen al € 450 miljoen en het daarna oploopt. Om de hele uitvoering niet in te laten zakken zijn overbruggingsmiddelen voor lopende inzet ter hoogte van € 70 miljoen nodig. Een andere flessenhals voor de transitie is de capaciteit van de energie-infrastructuur omdat het één van de belangrijkste dragers van de energietransitie is. Om er voor te zorgen dat de duurzame energie ambities in de RES'en uitgevoerd kunnen worden, is het cruciaal dat de investeringen in elektriciteitskabels in hoog tempo kunnen worden uitgevoerd. Financiële middelen vanuit het Groeifonds kunnen daar een goede bijdrage aan leveren.

Wonen en mobiliteit

Het is belangrijk om van de huidige woningen, maar ook de nog te bouwen één miljoen woningen in Nederland, duurzaam en veilig bereikbaar te houden. Het is een randvoorwaarde voor zowel wonen als ook werken, een florerende regionale economie en draagt bij aan een gezonde leefomgeving. Daarom sluiten wij ons aan bij het pleidooi van Timmermans om de RRF gelden ook voor fietsinvesteringen te gebruiken. Het Rijk en de decentrale overheden steunen het Nationaal toekomstbeeld fiets en wij vragen ook in Nederland in duurzame mobiliteit te investeren om de mobiliteit, luchtkwaliteit en gezondheid te verbeteren voor een krachtig & groen herstel.

Digitalisering

Daarnaast is het noodzakelijk om ook te investeren op de digitale transformatie. De Europese Commissie heeft begin juni de *Digital Decade* gelanceerd (inclusief een pakket aan digitale wetgeving). Dit geeft de kaders en resultaten weer die Nederland in 2030 moet bereiken. Onderdeel hierin is dat alle digitale dienstverlening van de overheid in 2030 digitaal moet zijn, er 5G connectiviteit over het hele land moet zijn (ook in de buitengebieden), 80% van de volwassenen digitaal vaardig moeten zijn, er ook een verdubbeling van het aantal 'unicorns' in Europa moeten zijn (van 125 naar 250). Hiervoor zijn de middelen beschikbaar gesteld en moeten aan deze doelstellingen worden besteed.

Samenloop

Vanuit het Groeifonds is inmiddels de eerste tranche projecten goedgekeurd. Het *Recovery & Resilience Plan* (RRP) en het nationale herstelplan moeten nog worden opgesteld. Ook inhoudelijk zitten er verschillen tussen de fondsen/plannen. Maar voor de VNG is duidelijk dat de drie fondsen/plannen ook veel gemeen hebben:

- Ze richten zich alle drie op economische ontwikkeling en dragen daardoor bij aan het duurzame herstel van de economie van Nederland;
- In alle drie de gevallen stuurt het rijk alleen en worden decentrale overheden (gemeenten en provincies) niet vanaf het begin in het proces meegenomen. Ondanks dat veel investeringen in de regio terecht komen;

- Bij het Groeifonds, RRP en herstelplan gaat het om grote en meerjarige investeringen. Integraliteit is hierbij een basisvoorwaarde voor succes.

Het is van groot belang om bij de uitwerking van de plannen aandacht te besteden aan de afstemming tussen het Groeifonds, het RRP en het nationaal herstelplan. Het gaat hierbij om grote investeringen met de nodige impact op de (lokale en regionale) economie en arbeidsmarkt te transformeren naar een circulaire, duurzame economie vanuit brede welvaart. Een sectorale aanpak brengt het gevaar van dubbel werk, of juist het tegenovergestelde: dat er gaten vallen en investeringen niet de gewenste impact hebben. Zo kunnen investeringen in grootschalige isolatie van de bebouwde omgeving niet zonder het opleiden van mensen die dit werk gaan uitvoeren.

Bij het herstel na de coronacrisis zullen instrumenten nadrukkelijk aan de regionale economie en arbeidsmarkt gekoppeld moeten worden. Wij stellen voor om de RRF volgens het Europese subsidiariteitsbeginsel deels in regionale programma's vorm te geven, zodat maatwerk voor herstel van de regionale economie en arbeidsmarkt geleverd kan worden.

De uitwerking van het RRP kan niet zonder de directe inbreng van gemeenten, provincies en waterschappen. Veel investeringen uit het RRP komen uiteindelijk in de regio terecht.

Vragen van de VNG

De Europese Commissie ziet de RRF als instrument bij uitstek om de Green deal (het 'fit for 55' pakket het realiseren inclusief *Renovation Wave*, *forest strategy*, *biodiversitstrategy*) te financieren en de digitale transformatie. Gemeenten hebben een start gemaakt met de wijkaanpak in het kader van het Klimaatakkoord, maar stuiten op een gebrek aan voldoende geld. Bovendien is er vanuit meerdere gemeenten interesse om via de missie '100 climate neutral cities by 2030 by and for the citizens' te versnellen om versneld de verschillende transities (duurzaam, economie en digitaal) tot stand te brengen:

- Moet het RRP zich niet voor een groot deel focussen op de wijkaanpak, waaronder het isoleren van bestaande bebouwing in de wijken, de aanleg van daarmee samenhangende grootschalige energie-infrastructuur voor die wijken, in de vorm van warmtenetten, wat juist grote investeringen vraagt aan de voor-kant?
- Maken we hiermee niet duidelijk dat de energietransitie geen 'speeltje voor de elite' is, maar de gehele bevolking aangaat?
- Moet het RRF niet ingezet worden om te versnellen in de digitale transformatie en circulaire economie?
- Moeten gemeenten voor een goede uitvoering en planning daarom niet nu aan tafel worden uitgenodigd om het RRP uit te werken?

De inzet van (een deel van) het RRP op de energietransitie, de uitvoering van het Klimaatakkoord, vraagt om voldoende gekwalificeerd personeel bij gespecialiseerde bedrijven om de uitvoering mogelijk te maken. Gemeenten hebben een coördinerende rol in de arbeidsmarktregio's, waarbij zij steeds intensiever samenwerken met bedrijven en onderwijsinstellingen. Gemeenten willen aan de slag met uitwerking van een volwassen *Human Capital Agenda* (HCA), zeker nu we aan de vooravond van grote transities staan.

- Moet niet een deel van het RRP gericht worden op de arbeidsmarkt en het ontwikkelen van een HCA?
- Zijn gemeenten in hun coördinerende rol op het gebied van de participatie, hun nauwe contacten met het bedrijfsleven en hun taak in het Klimaatakkoord niet de aangewezen partij om een integrale aanpak tot stand te brengen met het RRP: investeren in de energietransitie, het opleiden van mensen om die transitie mogelijk te maken en om de bedrijven aan te sturen?

Minimaal 20% van de financiering moet naar de digitale transformatie. Hierin is ons kader als Nederland 'the Digital Decade'. Dit betekent dat we met het RRP, het groeifonds en overige Europese financiering, tot op heden, helaas nog niet inzetten vanuit een gezamenlijke aanpak. Ons voorstel is dit wel te doen zodat we antwoord geven op de volgende vragen:

- Hoe zorgen we ervoor dat de digitale transformatie de grote maatschappelijke vraagstukken helpt te versnellen?
- Hoe zorgen we dat ethiek en publieke waarden worden geborgd in de technologie & digitalisering?
- Hoe zorgen we voor een verdere versnelling komt op de digitale infrastructuur die inclusief is, waarin de mens centraal staat en regie op gegevens is geborgd? Waardoor we klaar zijn voor de toekomst.